

יודנראט

יחס החברה הציונית לנאציזם ערב השואה

בניגוד למקובל לחשוב באופן עממי, היחס של הציונות לנאציזם היה יחס מורכב ביותר. לא נוכל לדבר על יחס אחד של עמדה ציונית סדורה בנוגע לנאציזם אלא בכמה גישות שונות אשר כל אחת מהן בחרה בדרך מסוימת כדי להתמודד עם רעיון הנאציזם.

אחת הטענות אשר עלו במחקר ואשר תיארו את הקרבה שבין האידיאולוגים קושרת בין הדעות של הימין הרביזיוניסטי ובין הפשיזם האיטלקי של בניטו מוסוליני בשנות העשרים של המאה הקודמת. בשל קרבה אידיאולוגית פוליטית בין תנועת הימין הציוני ובין תנועות ימין אחרות, נרשמו גם גילויי הערכה מסוימים לתנועה הנאצית, למעט ההיבט האנטישמי של התנועה. טענה זו מתבססת על סממנים פאשיסטיים מובהקים אשר אומצו על ידי התנועה הרוויזיוניסטית ותנועת הנוער שלה אשר נקראה בשם בית"ר¹.

אחד מהוגי הדעות הבולטים של התנועה הרוויזיוניסטית היה אבא אחימאיר. כאשר רכש את השכלתו הוא פיתח דעות אשר סלדו מן הדמוקרטיה ומן הסוציאליזם. כאשר עדיין היה חבר בתנועת העבודה הוא מחקר מאמר בשם מגילת הסיקריקין ובו קרא לטרור כמכשיר פוליטי. לאחר מכן החל לקרוא בגלוי לאימוץ של רעיונות פאשיסטיים אשר בראש ובראשונה הרעיון של הלאום והמדינה הם הערך העליון אשר גובר על כל שאר הערכים בחברה האנושית. הארגון אותו הקים אחימאיר, ברית הבריונים, שאפה לחסל את המדיניות הבריטית ואחד מאנשיה התבטא בעניין באופן הבא:

" לנו הרוויזיוניסטים יש הערצה גדולה להיטלר. היטלר הציל את הגרמניה. אם היה מוותר על האנטישמיות שלו היינו תומכים בו"².

ניתן לציין דוגמא נוספת של קרבה אידיאולוגית בין הימין הציוני ובין תנועות הלאומיות של גרמניה בכתבתו של גוסטב קרוינאקר. קרוינאקר פרסם בעיתון הארץ בשנות העשרים מאמרים אשר דיברו בזכות של הלאומיות הגרמנית החדשה אשר מתעוררת בגרמניה. הוא תיאר את התנועה הנאצית בתור תנועה ראויה לציין ומצא דמיון בינה ובין הציונות כתנועה לאומית³.

יש לקחת בחשבון כי תנועה זו של אחימאיר הייתה תנועה קטנה יחסית לעומת כל הימין הרביזיוניסטי. זאב ז'בוטינסקי, שהיה המנהיג הבלתי מעורער של התנועה, היה בעל תפיסה אידיאולוגית שונה מאשר תפיסתו של אחימאיר. ז'בוטינסקי היה בעל תפיסה דמוקרטית וראה בדמוקרטיה את הדרך להשיג את

¹ חווה אשכולי, הציונות בארץ-השלישי ישראל ויחסה לנאציזם ולרייך: היבטים היסטוריוגרפיים. הוצאת יד ושם, עמ' 2.

² שם, עמ' 2.

³ חווה אשכולי, הציונות בארץ-השלישי ישראל ויחסה לנאציזם ולרייך: היבטים היסטוריוגרפיים. הוצאת יד ושם, עמ' 3.

המשטר הנכון לעם היהודי. לאחר עלייתו של היטלר לשלטון הוא הסתייג ממנו ומתמיכתו של אחימאיר בו, באופן מוחלט. בשלב מסוים הוא אף איים להדיח את אחימאיר מן המפלגה אם ימשיך לתמוך בהיטלר.⁴

מכל מקום התמיכה במפלגה הנאצית הייתה תמיכה כל עוד היא הייתה דומה למפלגה של מוסוליני באיטליה. כאשר התברר העומק של הממד האנטישמי של המפלגה הזו, אז התמיכה בו הפכה להיות כמעט חסרת משקל בציבור היהודי. נוכל לסכם ולומר כי מבחינה אידיאולוגית ההיבט האנטישמי של המפלגה הנאצית הייתה גורם בולט בכך ששום תנועה בציונות לא ראתה בה קרובה אידיאולוגית, למרות גילויי אהדה מוקדמים בשולי חוגי הימין.⁵

מיד לאחר שהנאצים עלו לשלטון, למעט אותה קבוצה קטנה, כל העיתונים אשר סיקרו את הגעתם של הנאצים שידרו בהלה וחשש מפני המפלגה הנאצית. כבר בשנות השלושים המוקדמות העיתון דבר קבע באופן נחרץ כי "היהדות הגרמנית עומדת בפני חורבן". גם המנהיגים היהודים הבינו כי בעקבות עלית הנאצים לשלטון היהודים בגרמניה ואולי גם במקומות אחרים, נמצאים בסכנה ממשית. לאחר זמן מה התרגל היישוב הציוני לנוכחות הנאצית ונוצרה ההרגשה כאילו המשבר חלף והסכנה למעשה תמה. הדבר נכון גם כאשר פורסמו חוקי נירנברג אשר קבעו על הפרדה מוחלטת בין היהודים לגרמנים. העיתונים בארץ אז אינו סיקרו את החוקים הללו בצורה בולטת אשר מעידה על סלידה מחוקים אל באופן כללי.⁶

⁴ דן מכמן, פוסט ציונות והשוואה. בתוך: בין חזון לרוויזיה. מאה שנות היסטוריוגרפיה. אוניברסיטת בר אילן 1997.

⁵ חווה אשכולי, הציונות בארץ-השלישי ישראל ויחסה לנאצים ולרייך: היבטים היסטוריוגרפיים. הוצאת יד ושם, עמ' 3.

⁶ שם, עמ' 11.